

Polynesië en Australazië

De vroegste geschiedenis van Australië en Polynesië is er een van migraties, met samenlevingen waarvan de opvattingen getuigen van hun nauwe band met de omgeving.

Stammen en volken

De eerste mensen zijn minstens 50.000, misschien 60.000 jaar geleden vanuit Azië over landbruggen naar Australazië gemigreerd. Zij waren de voorouders van de inheemse bevolking van Australië en de Polynesische eilanden, samen met een andere groep mensen – de Melanesiërs – die naar eilanden in de Grote Oceaan trokken als Fiji, Vanuatu, de Solomon-eilanden en Nieuw-Guinea. Australië en de omliggende eilanden hadden grote voedselvoorraden, vooral in de kustgebieden waar schelpdieren en vis in overvloed aanwezig waren. Toen in het 6de millennium v.C. het zeeniveau steeg, trokken de mensen verder landinwaarts, totdat zich op den duur over vrijwel het hele continent nederzettingen en tribale gebieden bevonden. De mensen die over de Grote Oceaan verder naar het oosten trokken tot Tonga, Samoa en de Marquesas-eilanden, werden ervaren zeevaarders. Vanuit de Marquesas-eilanden ontdekten groe-

pen verkenners de Hawaiaanse eilanden, Paaseiland en Nieuw-Zeeland, waar ze zich ook vestigden. Omdat ze zo ver van hun verspreidingscentrum verwijderd waren, ontwikkelden deze eilanders op den duur hun eigen culturen en tradities.

Inheemse Australische stammen hadden een grote verscheidenheid aan tradities en talen. Toen de Europeanen arriveerden, ontdekten ze een grote hoeveelheid stammen die wel 200 verschillende talen spraken. De meeste Australische aboriginals leefden als jager-verzamelaars. Ze gingen in de loop der tijd hun omgeving bewerken met verfijnde gereedschappen en ambachten, en met vuur om te jagen en het land schoon te branden.

Godsdienst

De aboriginalcultuur was nauw verbonden met de verering van het land, en hun eerbied daarvoor is te zien in

Vorige bladzijde: Uluru of Ayers Rock. Deze grootste monoliet ter wereld rijst ruim 300 m boven de woestijn uit en heeft een omtrek van bijna 8 km. Boven: Enkele van de beroemde beelden van Paaseiland. De beelden variëren in hoogte van ongeveer 2 tot meer dan 9 m.

hun geloofssysteem, 'de droomtijd'. De droomtijd is een complexe mythologie waarin verhalen fungeren als mythen, maar ook informatie geven over het land, zoals waar men waterpoelen kan aantreffen. De verbinding tussen de droomtijd en het land betekende dat veel plaatsen spirituele betekenis hadden voor de aboriginals. Het bekendst op dit gebied is de Uluru of Ayers Rock. Er zijn verschillende animistische geesten, zoals de bunyip, het duivelse wezen dat in moerassen, rivieren en krekken leeft, en iedereen verslindt die deze plaatsen 's nachts bezoekt. De religie op de Polynesische eilanden verschilde van die

der inheemse Australiërs. Ondanks de geografische afstanden hadden veel Polynesische eilanden dezelfde mythologieën. Er zijn gewoonlijk een oppergod en een aantal ondergeschikte goden die zich bemoeien met menselijke zaken. Scheppingsmythen gaan in de meeste gevallen over de vorming van de eilanden, ofwel door een hemelse vishaak die de eilanden vanuit de zeebodem omhoog trekt, ofwel door een gigantische rots die vanuit de hemel naar beneden wordt gegooid. Omdat de eilanders zijn beïnvloed door de zee, gaan veel van hun mythologieën over zeereizen.

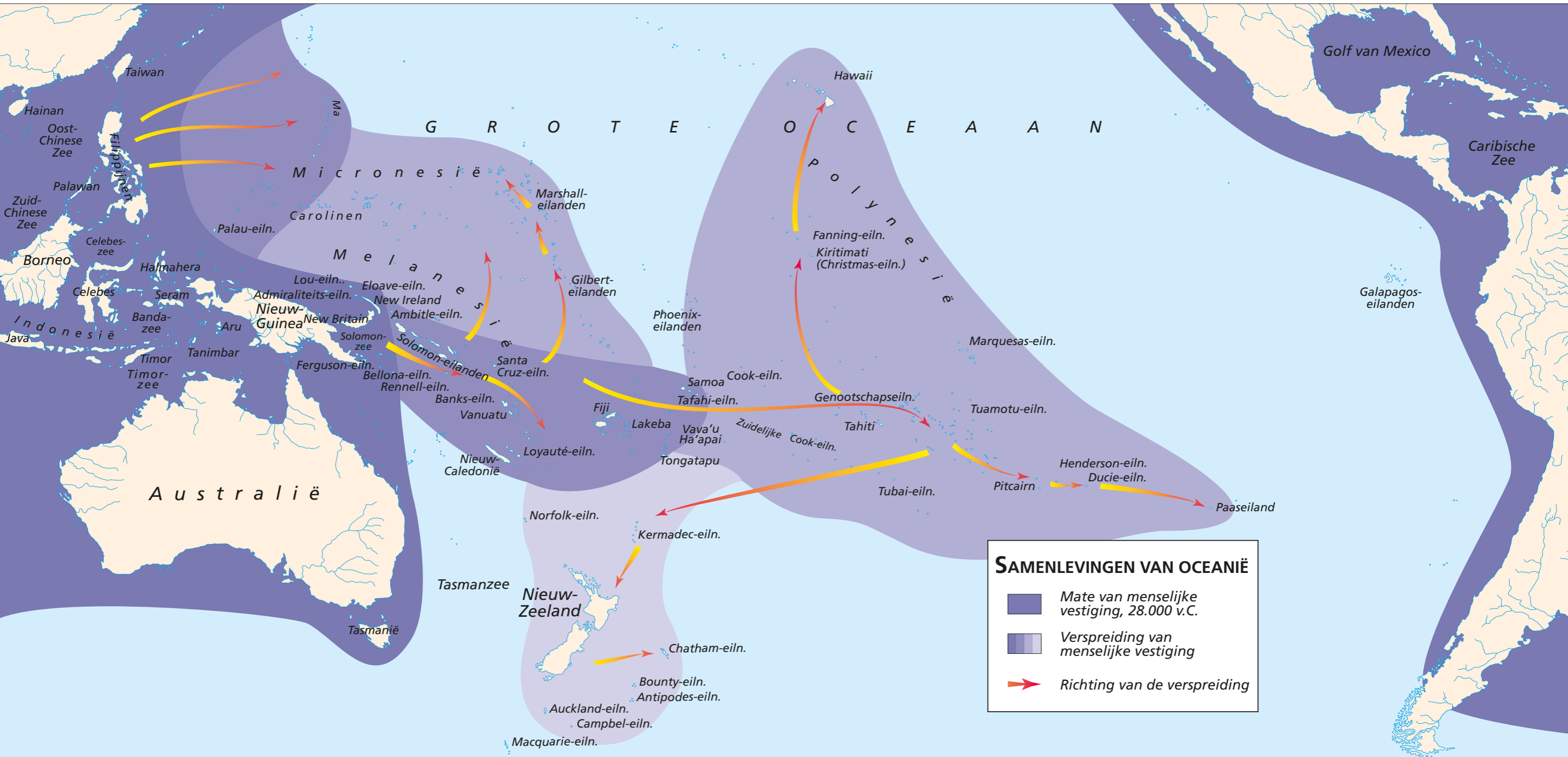
Paaseiland

Rapa-Nui, of Paaseiland, is waarschijnlijk het meest bekend door zijn reusachtige stenen beelden. Deze zijn vervaardigd door de eerste Polynesische bewoners van het eiland, die zichzelf de Rapanui noemden. De Rapanui geloofden dat er een oppergod was en een verzameling mindere goden die bestonden uit hun overleden voorou-

ders. De beelden op Paaseiland zouden deze voorouders voorstellen. Er zijn er ongeveer 900 verspreid over het eiland. Daarvan staan 288 op stenen verhogingen, terwijl de rest bij de rotsen staat waaruit ze gehouwen zijn. Bijna alle beelden zijn gemaakt van zeer harde vulkanische rots en ze moeten door grote ploegen mannen naar de plaats zijn gesleept waar ze zijn opgericht. Hoewel de beelden

op gigantische stenen hoofden lijken, hebben ze torso's en sommige hebben hoofddeksels van rode vulkanische rotssteen. Het eiland is tegenwoordig boomloos; het was echter dicht bebost toen de Polynesische kolonisten arriveerden in ongeveer 300 n.C. Rond 1400 waren de meeste bomen op het eiland gekapt, voor brandhout, bouw-materiaal en mogelijk om de beelden over de grond te

rollen. Het verlies van de wouden had echter rampzalige gevolgen voor de omgeving. Toen de Nederlandse admiraal Roggeveen op paaszondag 1722 het eiland ontdekte, trof hij een dor gebied aan met bewoners die stam-menoorlogen voerden.

De Vikingen

Omdat ze uitmuntende zeelui en ontdekkingsreizigers waren, bestreken de Vikingovervallers een breed terrein, evenals de Vikinghandelaren – hun invloed strekte zich in het westen uit tot Amerika en in het oosten tot Kiev.

Overvallers en handelaren

In de periode vanaf ongeveer 750 n.C. tot 1100 maakten de Scandinaviërs – de volken van Denemarken, Noorwegen en Zweden – uitgebreide reizen. De Denen en Noren gingen vooral naar het westen, naar Engeland en verder over de Atlantische Oceaan. De Zweden trokken oostwaarts, naar Rusland en delen van Centraal-Azië. Deze volken zijn gezamenlijk bekend geworden als Vikingen of Noormannen. Het bekendst zijn ze misschien vanwege de rooftochten die ze ondernamen in West-Europa. De term ‘Viking’ verwees oorspronkelijk dan ook alleen naar die overvallers en is haast synoniem geworden met piraterij. Er is echter enige discussie over de oorsprong van het woord, dat kan zijn afgeleid van ‘vik’ of ‘wic’,

respectievelijk een kustbaai of riviermonding of een plaats waar handel plaatsvond. En er zouden al handelsroutes tussen Scandinavië, Groot-Brittannië en de Baltische regio hebben bestaan lang voordat het plunderen begon. Het lijkt er zelfs op dat het als een verrassing kwam toen aan het eind van de 8ste eeuw de vijandelijkheden van de Vikingen in Groot-Brittannië begonnen.

De eerste overvallen en nederzettingen in Groot-Brittannië

De eerste historische verwijzing naar een aanval op Groot-Brittannië betreft een gebeurtenis in 789, toen een ambtenaar in Portland drie Vikingschepen ging begroeten en daarbij werd gedood. In 793 volgde de eerste grote opge-

tekende rooftocht, op het eiland Lindisfarne bij de kust van Northumberland, toen het plaatselijke klooster werd geplunderd en de monniken werden vermoord. Er volgden nog verscheidene van dit soort overvallen aan de Britse kust en deze praktijk zou nog honderden jaren voortduren. Het moet echter gezegd worden dat de Vikingen niet alleen maar piraten waren. Het waren ook boeren en ambachtslieden, van wie de meesten zich nooit aan overvallen schuldig maakten. Het is zeker waar dat ze soms een brute handelwijze hadden, maar misschien was men vooral zo ontzet omdat deze heidenen vooral christelijke kloosters tot doelwit hadden.

Waarom de overvallen van de Vikingen begonnen weet men niet precies, maar een rol speelden de bevolkingsgroei, de behoefte aan meer bouwland en delfstoffen, een verlangen naar rijkdom en macht – profiterend van de groeiende economie in zowel het oosten als het westen van Europa – en het gebruikmaken van het feit dat kloosters slecht verdedigd werden en vaak kostbare voorwerpen bezaten. De eerste overvallen waren tamelijk kleine verrassingsacties en pas een paar jaar later zouden grotere tochten worden ondernomen. In 825 grepen de

Vorige bladzijde: Opgetuigde replica van een drakkar of langschip van de Vikingen. Het langschip, met drakenkop, kon de zeeën bezeilen, maar ook geroeid worden voor een snelle aanval op een nederzetting. Boven: Lindholm Hoje, een grafplaats van de Vikingen bij Alborg, Denemarken.

Vikingen de macht op de Færøer-eilanden, daarna vestigden ze zich op de Hebriden, Shetland en de Orkney-eilanden. In 841 hadden ze zich al gevestigd in Dublin in Ierland. Met hun indrukwekkende sloepen, die zowel geschikt waren voor lange afstanden over zee als voor het bevaren van binnenwateren, en geholpen door een gunstige windrichting ondernamen de Vikingen tussen 842 en 862 verscheidene rooftochten in West-Europa, waarbij ze onder meer Hamburg en Parijs plunderden en overvallen pleegden rond de Middellandse Zee. Meer naar het oosten werd Constantinopel aangevallen en in dezelfde periode werd Kiev ingenomen. In 860 ondernamen ze vanuit de Færøer expedities naar IJsland, dat tussen 870 en 930 gekoloniseerd werd. In 930 werd er op IJsland een nationale raad opgericht, de Althing, die tot op heden nog steeds bijeenkomt.

Strijd in Europa: het Heilige Roomse Rijk

De positie van keizer werd in de Middeleeuwen voor het eerst in 800 door de paus toegekend aan Karel de Grote. Het was een rang die later verbonden zou worden met prins van Duitse dynastieën. Karel de Grote was koning van de Franken, een gebied dat zowel Frankrijk als Duitsland omvatte. Het Verdrag van Verdun had dit rijk in 843 in drie afzonderlijke gebieden opgesplitst.

Otto I, heerser over het oostelijk deel dat Saksen, Thüringen en Beieren omvatte, kreeg de titel in 962. Daarmee nam hij deze positie over van de heersers over het centrale deel. Aan het einde van de 10de eeuw werden de keizers van Duitsland verkozen door de leiders van het Germaanse volk dat het gebied bewoonde; deze leiders zouden later bekend worden als de keurvorsten. De gekozen heerser kon pas daarna door de paus worden gekroond, wat impliceerde dat hij een rol had als beschermer van de Kerk. Hoewel het een gekozen positie was, bleef de titel vaak binnen één dynastie. De eerste belangrijke dynastie was die der Hohenstaufens, die heersten van 1138 tot 1254. Frederik I 'Barbarossa', een van hen, voegde de naam 'heilig' aan de titel toe. De Heilige Roomse Keizer werd in de 11de en 12de eeuw steeds machtiger, wat regelmatig tot conflicten met het pausdom leidde.

Het Rijk versus het Pausdom

Pausen konden dan wel de heilige Roomse keizers kronen, de keizers hadden op hun beurt de macht om pausen te kiezen. Deze eens harmonieuze verhouding eindigde in 1059 toen het kerkelijk concilie in Rome verklaarde dat wereldlijke heersers niet langer kerkelijke beampten, inclusief de paus, mochten benoemen of 'bevestigen'. Deze rol zou in plaats daarvan gegeven worden aan het nieuw gecreëerde College van Kardinalen, dat tot op heden de paus kiest. Het kerkelijk concilie eiste ook dat er een einde kwam aan de benoeming van bisschoppen en aartsbisschoppen door wereldlijke heersers. De daarop volgende investituurstrijd leidde ertoe dat paus Gregorius VII Hendrik IV excommuniceerde omdat hij Gregorius als paus had 'ontslagen'. Hendrik kreeg echter kritiek te verduren van zijn eigen edelen, die van de politieke situatie gebruik hadden gemaakt door in opstand te komen. De twist met de Kerk over de kwestie van de investituur duurde vijftig jaar, in welke tijd de macht van de keizer buitengewoon was afgenomen. In 1122 werd ten slotte een compromis bereikt bij het Concordaat van Worms. De investituur werd afgeschaft en de macht om bisschoppen te benoemen ging naar de Kerk terug. Gedurende de volgende eeuwen bleef de strijd tussen keizers en pausen bestaan. De keizer zou de prins en her-

togen in zijn gebied nooit meer volledig onder controle hebben.

De derde en vierde kruistocht

In 1187 viel de grote sultan Saladin de kruisvaardersstaat in Syrië aan en heroverde deze. Zijn inname van Jeruzalem was de aanleiding voor de derde grote kruistocht. De drie grote leiders van het christendom – Frederik Barbarossa, de Heilige Roomse Keizer Filips II van Frankrijk en Richard Leeuwenhart van Engeland – leidden de kruistocht om het Heilige Land terug te eisen. Na de dood van Frederik in Anatolië in 1190 restte er een weinig stabiel verbond tussen de Fransen en Engelsen, vijandige naties die elkaar voordien hadden bevochten. De overwinning na de belegering van Akko in 1191 mondde uit in een machtsstrijd tussen Filips en Richard. Filips verliet ten slotte het Heilige Land om naar Frankrijk terug te keren. Daarna begaf Richard zich in een reeks veldslagen met Saladin in zijn poging om Jeruzalem te heroveren. In 1192 zocht hij zijn toevlucht in het tekenen van een bestand dat de christelijke pelgrims het recht op doorgang gaf, maar dat de stad onder moslimbestuur liet. In deze tijd werd de Duitse Ridderorde gesticht, vooral om hulp en bescherming te bieden aan de christelijke pelgrims. Later ontwikkelden ze zich tot een huurleger met eigen territoriale ambities. De derde kruistocht was een mislukking en in 1192 keerde Richard terug naar Engeland.

Toen paus Innocentius III zes jaar later tot een nieuwe kruistocht opriep, negeerden de leiders van West-Europa hem, ofwel omdat ze in conflict waren met de Kerk (Duitsland) of omdat ze elkaar bevochten (Frankrijk en Engeland). De financiële steun kwam van de rijke stadstaat Venetië, die ermee instemde de kruisvaarders over de Middellandse Zee te voeren naar het doel van de kruisvaart, Egypte. De Venetianen namen al gauw de leiding. Ze wilden Constantinopel zelf aanvallen met de bedoeling een nieuwe keizer op de Byzantijnse troon te zetten. De stad werd geplunderd en er werd een nieuw Latijns rijk gevestigd dat tot 1261 stand zou houden. De oorspronkelijke bedoelingen van de kruisvaart kwamen helemaal niet aan de orde en verdere pogingen tot een kruisvaart kregen geen brede steun meer.

De val van het Byzantijnse Rijk

Hoewel de Byzantijnen de eerste kruistocht hadden bewerkstelligd, hadden ze zich al gauw gedistantieerd van de Kerk van Rome, die ze grondig wantrouwden. Niet alleen de Turken vielen de Byzantijnen aan, maar ook de

Boven: Het Krak des Chevaliers (Kasteel der Ridders) in Syrië werd in 1142 veroverd door de johannieters.
Vorige bladzijde: Een miniatuur uit een algemene kroniek die de plundering van Jeruzalem illustreert na de inname door de christenen in 1099.

christelijke Noormannen in Sicilië en de Venetianen. De gebeurtenissen tijdens de vierde kruistocht hadden het rijk verzwakt. In 1261 slaagden de Grieken in Constantinopel er in om met hulp van Genua, een concurrent van Venetië, de Venetianen uit de stad te verjagen. In de Byzantijnse hoofdstad Constantinopel kwam een nieuwe dynastie op de troon, de Palaeologus, die heerste over een vooral Griekse bevolking.

Het rijk bleef bedreigd worden door invallen van zowel Venetië als de Turken. In een poging zichzelf te beschermen overwoog het om zijn orthodoxe Kerk met Rome te verenigen, ondanks de algemene weerzin tegen zo'n onderneming. Rome aarzelde om de Byzantijnen te redden en toen de Ottomaanse Turken met hun invallen begonnen, ontving het rijk geen hulp. Toen het uiteindelijk viel, bleven van het rijk alleen Constantinopel zelf, de zuidelijke Peloponnesus en Trebizond aan de oostkust van de Zwarte Zee over. De laatste aanval op Constantinopel, geleid door Mehmed II, begon in april 1453 en de maand daarna werd de stad ingenomen. Veel inwoners vluchtten naar Italië en namen een aantal oude Griekse teksten met zich mee. De ontdekking daarvan droeg bij aan de Europese Renaissance.

Het Mongoolse Rijk

Voor het eerst kwam het grootste deel van Azië onder één bewind toen het verenigd werd in het Mongoolse Rijk.

De opkomst van de Mongolen

De Mongolen waren een groep linguïstisch verwante stammen die aan de uiteinden van de Gobi-woestijn in Centraal-Azië woonden. Dit nomadische volk, dat werd bestuurd door een aantal hoofdmannen, werd pas een succesvolle krijgsmacht die het grootste deel van Azië en delen van Europa veroverde toen het onder één leider werd verenigd. De Mongolen bestonden vooral uit Turken, Kitanen, Tataren, Ruruanen en Hunnen, die alle een lange geschiedenis van conflicten met China hadden. In feite was een groep voorouders van de Mongolen, de Xiongnu, de aanleiding geweest voor de bouw van de Grote Chinese Muur. De Mongoolse stammen, die uitstekende ruiters en boogschutters waren, waren gevreesde krijgers. Hun verdeeldheid en onderlinge strijd belette hun de serieuze bedreiging te vormen die ze later zouden worden. Geografisch gezien zou het Mongoolse Rijk het grootste worden uit de geschiedenis. Het reikte van de oostgrenzen van Duitsland tot Vietnam en van de arctische kusten van noordelijk Rusland tot de Perzische Golf en de Indische Oceaan. De prestatie van de Mongolen was niet alleen het veroveren van uitgestrekte stukken land. Hun legers versloegen ook de meest geavanceerde en dichtstbevolkte naties uit die tijd, vooral de Chinezen, de Perzen en de Abbasidische dynastie van Irak.

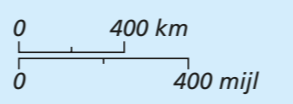
Djengis Kan

Dankzij één man konden de verspreid levende Mongoolse stammen een machtig rijk opbouwen. Djengis Kan werd omstreeks 1160 geboren als Temujin, de zoon van een stamleider. Nadat zijn vader vermoord was door naburige Tataren, werd hij door zijn clan verstoten. Op den duur kreeg hij binnen een nieuwe stam een grotere status en als jonge man bleek hij al een onbevreesd en charismatisch leider. Toen hij het leiderschap van zijn stam overnam, begon hij een lange campagne waarin hij nabu-

HET RIJK VAN DE GROTE KAN, 1260–ca. 1300

- Het Grote Kanaat, 1268
- Veroverd door de Grote Kan (Kublai Kan), 1268–1279
- Westerse kanaten die in naam verbonden zijn aan de Grote Kan
- Schatplichtig aan de Mongoolse staat

- Veldtochten van Kublai Kan, 1268–1279
- Veldtochten van Kublai Kan, 1274–1292
- Andere Mongoolse veldtochten

rige clans aan zich onderwierp. Deze stonden de macht aan hem af. Toen hij ten slotte in 1206 de verspreide stammen had weten te verenigen, werd hij Djengis Kan genoemd of 'universele heerser'.

Het succes van Djengis Kan lag in zijn militaire genialiteit en zijn vooruitziende blik. Hij maakte de Mongolen tot een doeltreffend leger van goed getrainde ruiters die snel en precies aanvallen konden uitvoeren. Dit leger werd verdeeld in eenheden van 100, 1000 en 10.000 man, die in de loop van de strijd snel opnieuw konden worden aangestuurd. De wrede behandeling van overwonnen volken, de beruchtheid van de Mongoolse troepen en de doeltreffendheid waarmee ze hun vijanden verjoegen, betekende dat steden zich bij een dreigende aanval maar liever overgaven. Veel overwonnen volken werden in hun cultuur en hun legers opgenomen, vooral

de Turkse volken van West-Azië. Hierdoor werd het Mongoolse Rijk op den duur gedomineerd door Turkssprekenden.

Djengis Kan had ook wetsregels ingesteld in de vorm van de Yasa, een formele, opgetekende reeks wetten. Deze waren bedoeld om de Mongoolse stammen verenigd te houden door alle mogelijkheden voor conflict weg te nemen. Dit hield in dat ook de kleinste vergrijpen bijzonder zwaar werden gestraft. In religieuze zaken was Djengis Kan echter tolerant, zodat zowel de islam als het boeddhisme onder het Mongoolse bewind konden opbloeien. De buitenlandse ambities van Djengis Kan waren vooral gericht op China, het land dat hij beschouwde als de grootste vijand van Mongolië. In 1211 viel hij het gebied van het noordelijke Jin-rijk binnen. Hoewel hij stierf voor de verovering was voltooid, konden zijn opvolgers dankzij hem het werk in 1241 afmaken. Zijn legers trokken ook westwaarts over Azië en namen gebieden rond de Kaspische Zee in, waarna ze verder trokken naar de Kaukasus in het zuiden van Rusland.

De Yuan-dynastie

Na de dood van Djengis Kan werd het Mongoolse Rijk verdeeld in vier kanaten, die ieder geregeerd werden door een van zijn directe afstammelingen. Het Kanaat van de Gouden Horde heerste over Rusland, het Tsjagatai-kanaat over Centraal-Azië, het Il-kanaat over westelijk Azië, vooral Perzië en Irak, en het Grote Kanaat over Mongolië en China.

In 1260 werd de kleinzoon van Djengis, Kublai Kan, de Grote Kan en in 1264 verplaatste hij zijn hoofdstad van Mongolië naar Peking. Door het verjagen van de zuidelijke Song-dynastie en haar aanhangers, was Kublai Kan de eerste Mongool die over heel China heerste. Hij stichtte de Yuan-dynastie, hoewel de Mongolen geen dynastieke heersers waren. Door zijn regering als dynastiek te bestempelen, erkende Kublai Kan het culturele belang dat door de Chinezen aan dit idee werd gehecht. Hoewel ze bleven bijdragen aan de grote bouwprojecten die door hun voorgangers waren begonnen, zoals het Grote Kanaal, werden de Yuan als vreemde heersers nooit geliefd bij de Chinese

bevolking. De voornaamste reden was dat hun bewind in wezen onderdrukkend was. Om de Chinezen onderworpen te houden, werd de handel beperkt en werden de voorraden ontmanteld. De Mongolen weigerden Chinees te leren en bleven op afstand van de meerderheid van de bevolking. Regeringsambtenaren, die lid bleven van de civiele dienst, waren niet in staat doeltreffend te communiceren met de hoogste regionen van de samenleving, wat leidde tot jaloezie en conflicten.

Toch namen Kublai Kan en zijn opvolgers geleidelijk enige facetten van de Chinese cultuur over. Ze bevorderden de verspreiding van het boeddhisme en versterkten de invloed van het confucianisme bij de examens voor de civiele dienst. De geleidelijke 'sinologisering' van de Yuan-keizers leidde er uiteindelijk toe dat ze hun invloed op de rest van het Mongoolse Rijk verloren. In 1368 werden de Yuan in China vervangen door de Ming.

De Gouden Horde en Rusland

Toen de Grote Kan Ogodei, zoon van Djengis Kan, in 1236 bevel gaf tot de invasie van Rusland, was dat land nog geen eenheidsstaat, maar een verzameling vorstendommen, bekend als Rus. De Mongolen voerden een snelle en agressieve aanval uit. Het werd de enige succesrijke invasie ooit in de winter op Russisch grondgebied uitgevoerd. De indringers hadden omstreeks 1220 al verkennende rooftochten in de steppen ondernomen, maar de uiteindelijke aanval in 1236 was doorslaggevend. De Mongolen gebruikten de Russische koude in hun voordeel en staken de bevroren Volga over om dieper in vijandelijk gebied door te dringen. Ze vernietigden hele steden met hun inwoners erbij, zoals Kiev in 1240, en verwoestten de gebieden in het noorden tot Novgorod. Het gevolg van deze invasie was dat de Mongolen een dominante staat op konden richten, het Kanaat van de Gouden Horde, onder leiding van Djengis' kleinzoon Batu.

De meeste leden van de Gouden Horde trokken zich terug naar het steppegebied, van waaruit ze hun opperheerschappij over de gebieden van de Russen uitoefenden. Ze benoemden lokale belastinginners om toezicht te houden op de tributen van de Russische vorsten-

Boven: Deze illustratie uit een Perzische literaire tekst toont Djengis Kan in zijn tent.
Vorige bladzijde: Portret van Djengis Kan (1206-1227), stichter van de keizerlijke dynastie, de Yuan, die China tot het centrum van het grote Mongoolse Rijk maakte.

dommen. Dezen garandeerden door een schrikbewind ook dat de dienstigheid aan de Mongolen voortduurde. In de late 14de eeuw begon de Gouden Horde ineen te storten, doordat interne geschillen en crises over de opvolging tot onherstelbare verdeeldheid leidden. Langzaam aan werden de Mongolen teruggedrongen naar hun gebieden in Mongolië en Noord-China, hoewel het Kanaat van de Gouden Horde bleef bestaan als het Kanaat van de Krim totdat het in 1783 ter ziele ging. Het werd toen geannexeerd door de Russische keizerin Catharina de Grote.